

МЕНЕДЖМЕНТ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

УДК 351.84:364.442

*Дубич К. В.,
к. пед. н., доц.,
докторантка
кафедри соціальної
та гуманітарної політики
Національної академії
державного управління
при Президентові України*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РЕФОРМ У СИСТЕМІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

У статті здійснено аналіз державно-управлінських реформ в системі надання соціальних послуг. Визначено види діяльності та принципи проведення державно-управлінських реформ. Розкрито сутність терміна “Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг”, виокремлено та охарактеризовано ключові його аспекти. Проаналізовано сучасний стан запровадження державно-управлінських реформ у систему соціальних послуг.

***Ключові слова:** державно-управлінські реформи, соціальні послуги, місцеве самоврядування, принципи впровадження, види діяльності, процеси.*

В статті зроблено аналіз державно-управленчих реформ в системі надання соціальних послуг. Визначено види діяльності та принципи проведення державно-управленчих реформ. Розкрито поняття “державно-управленчі реформи в системі надання соціальних послуг”, охарактеризовано їх ключові аспекти. Проаналізовано сучасне становище впровадження державно-управленчих реформ в систему надання соціальних послуг.

Ключові слова: державно-управленчі реформи, соціальні послуги, місцеве самоуправління, принципи впровадження, види діяльності, процеси.

The paper made analysis of public management reforms in the social service system. Defined activities and principles of public management reforms. Reveals the concept of “public management reforms in the social service system”, are characterized in their key aspects. The current state of implementation of public management reforms in the provision of social services.

Keywords: public management reform, social services, local government, implementation guidelines, activities, processes.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг є складним і багатограним процесом, якість якого залежить від дієздатності держави та спроможності управлінських систем забезпечити перехід галузі соціального захисту населення до нового стану викликаного цими реформами. В процесі проведення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг важливо враховувати, що вони нерозривно пов'язані з органами місцевого самоврядування. Органам місцевого самоврядування можуть надаватися певні повноваження, але застосовуються вони в руслі єдиної державної соціальної політики. Важливу роль у проведенні державно-управлінських реформ в системі надання соціальних послуг відводиться взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування з неурядовими організаціями і громадянами в процесах управління. На сучасному етапі, питання розвитку відповідної взаємодії та партнерства набули актуальності і в нашій державі на тлі тих реформ, що проводяться.

На даному етапі соціального розвитку гостро стоїть питання щодо реформування системи надання соціальних послуг, формування ефек-

тивного механізму надання якісних соціальних послуг у ринкових умовах. Все це і зумовило вибір автором тематики статті, визначило необхідність розкриття механізму проведення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Розумінню основних аспектів системи соціальних послуг та управління ними сприяли наукові праці, публікації таких дослідників, як С. О. Кравченко, Я. Гонцяж, В. М. Іванов, К. С. Батигін, М. П. Лукашевич, О. М. Палій, В. А. Скуратівський, Б. І. Сташків, І. М. Сирота, Р. Тофтисова-Матерон, Н. П. Ярош, І. С. Ярошенко та ін.

В науковій літературі та мережі інтернет, можна знайти низку наукових джерел, у яких розкриваються різні аспекти реформ в системі соціального захисту населення. Втім, механізми державно-управлінських реформ у системі надання населенню соціальних послуг, аналізуються в них побіжно, в контексті інших дослідних тем, а тому не і розкривають їх у цілому.

Метою і завданням статті став аналіз механізму державно-управлінських реформ в системі надання соціальних послуг. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі **завдання**: 1) розкрити сутність державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг; 2) визначити види діяльності та принципи проведення державно-управлінських реформ в системі надання соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу. Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг населенню мають виключно важливе значення для якісного соціального обслуговування людей, які перебувають у складних життєвих обставинах. І базуються вони на взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування з неурядовими організаціями і громадянами в процесах управління.

В сучасних умовах розвиток форм і методів взаємодії систем державного управління та місцевого самоврядування з неурядовими організаціями, що працюють в системі надання соціальних послуг, можна вважати безпосередньо пов'язаними з перетвореннями та змінами, що відбуваються в системі соціального обслуговування населення.

На думку автора, щоб розгляд процесів реформування системи надання соціальних послуг набув цілісного розуміння, необхідно визначити поняття “державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг”.

Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг – це сукупність взаємопов'язаних реформ державного управлін-

ня, органів місцевого самоврядування в системі надання соціальних послуг, а також механізмів їх взаємодії з неурядовими організаціями та громадянами.

Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг повинні відбуватись таким чином, щоб не порушувати права громадян на послуги, орієнтуючись на їх кількість, вартість, терміни отримання і разом з тим, вести процес їх удосконалення та підвищення якості.

Аналіз досвіду багатьох країн світу показує, що якість державно-управлінських реформ в системі надання соціальних послуг залежить перш за все від спроможності відповідної управлінської системи забезпечити ефективний і соціально виважений перехід від неефективного зрака надання соціальних послуг до ефективного.

Країни колишнього СРСР у перехідний період становлення мали низький рівень дієздатності державно-управлінських органів влади, і це головна причина того, що реформи, які запроваджувались, провалювались інколи навіть не пройшовши свого першого етапу. Досліджуючи такий стан реформ у державах колишнього СРСР, Світовий банк в доповіді “Держава у світі, що змінюється” звернув увагу та те, що низька дієздатність державно-управлінського апарату цих держав є серйозною перешкодою для досягнення прогресу в сфері розвитку соціальної та економічної політики.

Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг, що проводяться сьогодні в Україні, націлені на формування дієздатних органів державного управління та місцевого самоврядування, які зможуть забезпечити якість цих реформ і їх стійкий розвиток у майбутньому. Науковці при аналізі вітчизняного досвіду 1990-х років у своїх висновках обґрунтовують, що неможливо реформувати соціальну політику в сфері соціального обслуговування населення без суттєвих змін у механізмах державного управління.

Проект Стратегії створення демократичної системи державного управління визначив проведення в Україні реформ центральних органів виконавчої влади та передбачив здійснення їх у межах цілісного пакета політичних, економічних, соціальних реформ, спрямованих на перетворення України в сучасну європейську державу з відповідними соціальними стандартами життєдіяльності кожного члена суспільства.

Державно-управлінські реформи в системі надання соціальних послуг є процесом змін, для реалізації яких необхідне вирішення ряду ключових завдань, таких як:

- загальний і об’єктивний аналіз органів державного управління та місцевого самоврядування в системі надання соціальних послуг;

- розроблення механізмів впливу для набуття управлінськими органами бажаного стану як загальнодержавного, так і регіонального рівнів, що дозволило б запровадження ефективних реформ у системі надання соціальних послуг;

- виважене та чітке формування та реалізація державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг.

Реалізація перерахованих вище завдань потребує запровадження дієвого механізму державно-управлінських реформ. Враховуючи багатоаспектність і масштабність завдань реформування, механізм повинен передбачати велику кількість видів діяльності. Експерти Світового банку Н. Перісон та Н. Менінг, досліджуючи галузь державно-управлінських реформ, зробили висновок, що вона повинна включати в себе такі види діяльності:

- управління змінами;
- формування спроможності здійснення цих змін;
- навчання представників управлінського апарату особливостям проведення цих змін;
- консультування всіх, хто безпосередньо чи опосередковано задіяний у процесі змін;
- налагодження комунікацій із внутрішнім і зовнішнім середовищами.

Процес здійснення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг – це взаємопов'язана сукупність видів діяльності, що забезпечує його успішне проведення, яке неможливе без взаємодії органів державної влади різних рівнів з неурядовими організаціями та громадянами. Саме тому будь-які державно-управлінські зміни чи нововведення в системі надання соціальних послуг повинні проводитись заради блага громадян суспільства, а це у свою чергу дасть можливість уникнути ситуації, коли реформи в системі соціального захисту здійснюються в інтересах певних політичних сил чи діючої влади. Якщо соціальні реформи проводяться заради підтримки громадян суспільства, то саме вони мають стати контролерами та експертами тих нововведень, які їм пропонують.

Здійснення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг передбачає визначення основних складових механізму цих реформ, серед яких дуже важливу роль відіграє визначення пріоритетності та оцінювання ризиків і переваг. Не можна не звернути увагу на планування державно-управлінських реформ і розроблення концепції та програми здійснення реформ у системі соціального захисту в цілому та наданні соціальних послуг населенню зокрема. Невід'ємною частиною

такого планування є розроблення конкретних проектів, які визначають ресурси, засоби, процедури та графіки з реалізації планових завдань.

Впровадження державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг неможливе без організаційного забезпечення, яке може здійснюватися за допомогою спеціальної комісії, координаційного центру або уповноваженою особою центральних органів виконавчої влади з відповідним кадровим забезпеченням [5].

Аналіз вітчизняного досвіду реформування системи соціального захисту населення показав, що відсутність окремо визначених структур з відповідними повноваженнями та матеріально-ресурсним забезпеченням дуже ускладнив, а де в чому унеможливив успішне проведення реформ у соціальній галузі та реалізацію статей Закону “Про соціальні послуги” [3], деякі з них і до сьогодні залишаються невиконаними, зокрема соціальне замовлення, ліцензування та стандартизація соціальних послуг тощо.

Дуже важливим аспектом реформ у системі надання соціальних послуг є створення організаційного механізму через узгодження позицій Президента, Уряду, парламенту, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій і громадян з принципових аспектів реформ щодо координування дій різних ланок та рівнів державного управління.

Не повинен лишатися поза увагою контроль процесу реформування системи соціальних послуг через моніторинг та оцінку перебігу цих реформ, що допомагає виявити проблеми і недоліки та вчасно й адекватно відреагувати на них.

Неможливе проведення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг без кадрового забезпечення. І тут перш за все мова йде про підбір фахівців з відповідною професійною освітою та досвідом роботи, що будуть здійснювати реформи в ролі організаторів, виконавців та експертів [5].

Одним із аспектів успішної реалізації державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг є мотивація та спроможність службовців органів державної влади та місцевого самоврядування до роботи в нових умовах.

Механізм впровадження державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг базується на основних видах діяльності:

- ініціюванні реформ;
- плануванні;
- організаційному забезпеченні;
- кадровому забезпеченні;
- забезпеченні мотивації до роботи в нових умовах;

- моніторингу та контролі;
- взаємодії органів влади з громадськістю.

Ефективність державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг базується на принципах, які є невід'ємною частиною цих реформ, серед яких: політична воля щодо реформ; згода та взаємодія різних політичних сил; стратегічне бачення та об'єктивність; відповідність соціальних систем та структур умовам реформування; альтернативності та координації дій різних рівнів підпорядкування; підготовки, формування готовності кадрового складу реформаторів; наукове забезпечення та коригування цілей; громадський контроль; прозорість дій і суспільна підтримка.

Зважаючи на вищезазначене можна відзначити, що результативність державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг залежить від механізму провадження та принципів, на яких вони базуються. Недотримання будь-якого з цих аспектів тягне за собою негативні наслідки як на загальнодержавному, так і суспільному рівнях.

Перспективним напрямом подальших досліджень слід віднести вивчення зарубіжного досвіду та практики проведення державно-управлінських реформ у системі надання соціальних послуг і можливостей їх трансформації в систему соціального захисту населення України.

Література:

1. Гонцяж Я. Адміністративна реформа : нездійснені мрії, втрачені можливості / Я. Гонцяж, Н. Гнидюк. – К. : Міленіум, 2002. – 136 с.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 30. – С. 36.
3. Закон України “Про соціальні послуги” від 19 черв. 2003 р. № 966-IV (зі змінами, внесен. згідно із 8 Законами у 2004–2012 рр.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – 1 серп. (№ 29). – С. 52. – Ст. 1435.
4. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: теоретико-методологічне обґрунтування та напрями впровадження : монографія / С. О. Кравченко. – К. : НАДУ, 2008. – 296 с.
5. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 серп. 2012 р. № 556-р. // Офіц. вісн. України. – 2012. – 20 серп. (№ 61). – С. 71. – Ст. 2482.
6. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К. : Центр громад. експертизи, 2009. – 104 с.
7. Цветков В. В. Державне управління і політика : монографія / В. В. Цветков, О. В. Скрипнюк. – К. : Арбіс, 2006. – 312 с.